

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานและแนวทางในการศึกษากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

- 2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับกับสิ่งแวดล้อม
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
- 2.4 ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว
- 2.5 ข้อมูลพื้นฐานและแหล่งท่องเที่ยวของตำบลท่าอุแท อำเภอกาญจนดิษฐ์

จังหวัดสุราษฎร์ธานี

- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.7 กรอบแนวคิดงานวิจัย

2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ความหมายการมีส่วนร่วม นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ ทั้งความหมายที่คล้ายกันและแตกต่างกันตามทัศนคติของแต่ละท่าน ได้ดังต่อไปนี้

สรฤทธ จันสุข (2555) ได้อธิบายเรื่องการมีส่วนร่วมไว้ว่าการเข้าร่วมอย่างแข็งขันของกลุ่มบุคคลในขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินกิจกรรมอย่างหนึ่ง และมีส่วนในการสนับสนุนที่เป็นไป ในรูปของผู้เข้าร่วมมีส่วนร่วมทำให้เกิดผลของกิจกรรมที่เข้าร่วมมิใช่เป็นผู้ร่วมคิดตัดสินใจหรือผู้ ได้รับประโยชน์ นอกจากนี้ การกำหนดวัตถุประสงค์และวางแผนร่วมกันก็เป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตามแผนงาน โครงการดังกล่าว และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการบริการ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการควบคุมประเมินโครงการของชุมชน ซึ่งอาจเป็นไปได้โดยการมีส่วนร่วมแบบตัวแทนหรือเป็นไปได้โดยการได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วยตนเอง

สุริยณ ตันตราจิณ (2554) ได้กล่าวไว้ว่าการมีส่วนร่วมคือการเปิดโอกาสให้ประชาชนไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ในสิ่งที่มีผลกระทบต่อตนเองหรือชุมชน

ชินรัตน์ สมสืบ (2539,น. 20) ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาซึ่งมีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนา เช่น การมีส่วนร่วมหลักการพัฒนาชุมชน กระบวนการพัฒนาชุมชน เป็นต้นสิ่งเหล่านี้จึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่ต้องใช้ในการพัฒนาชุมชนและคนก็มีส่วนสำคัญที่สุด เพราะคนเป็นศูนย์กลางหลักในการพัฒนาที่จะทำให้ชุมชนมีการพัฒนาไปในทางที่ดีการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของการพัฒนาชนบทไม่มีประเทศไหนที่พัฒนาโดยปราศจากการร่วมมือของประชาชน

วันชัย วัฒนศัพท์ (2546) ได้อธิบายว่าหลักของการมีส่วนร่วมในความหมายของการบริหารจัดการจะมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับ“การตัดสินใจ”นั่นคือ การมีส่วนร่วมจะนำไปสู่การตัดสินใจอย่างมีคุณค่าและอย่างชอบธรรม และต้องเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (meaningful participations) ไม่ว่าจะระบบไว้ให้ดูเหมือนว่าได้จัดกระบวนการให้มีส่วนร่วมแล้วเท่านั้น

สนธยา พลศรี (2530,น. 228) ได้กล่าวว่ายทฤษฎีกับการมีส่วนร่วม ว่าเป็นผลมาจากการวิจัยทาง จิตวิทยาสังคมบางเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและการเปลี่ยนพฤติกรรมทำให้เกิดขึ้นได้โดยการสร้างสถานการณ์ให้เกิดการมีส่วนร่วมในกลุ่มบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ เลวิน (Lqwin) ได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สองอย่างคือ การอภิปรายกลุ่มและการบรรยายพบว่า

1. ในกลุ่มที่ใช้การบรรยาย ผู้ฟังเพียงแต่รับฟัง ไม่มีส่วนร่วมในกลุ่มที่ใช้การอภิปรายกลุ่ม สมาชิกมีส่วนร่วมมากทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น

2. ในการบรรยายนั้นผู้ฟังได้มีความรู้สึกผูกมัดว่าจะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่การประชุมในกลุ่มความพยายามที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะมีอยู่ในตัวสมาชิกแต่ละคนไม่มากนักน้อย

3. วิธีบรรยายนั้นจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลในส่วนพุทธิปัญญาเท่านั้น แต่ในการประชุมกลุ่มจะมีผลต่อองค์ประกอบของทัศนคติและพฤติกรรมด้วย นอกจากนี้มีข้อที่น่าสังเกตคือ ความคิดเห็นของกลุ่มมีผลต่อองค์ประกอบทางด้านทัศนคติของบุคคลมากในขณะที่กระบวนการกลุ่มกำลังดำเนินอยู่ บุคคลในกลุ่มจะสามารถมองเห็นความเชื่อของกลุ่มจากการอภิปราย

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมมี 5 ทฤษฎีซึ่ง อकिन รพีพัฒน์ (อ้างถึงใน ยุพาพร รูปงาม, 2545 น. 7-9) ได้สรุปไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (Mass Persuasion)

Maslow (อ้างถึงใน อคิน รพีพัฒน์, 2527, น. 7-8) กล่าวว่า การเกลี้ยกล่อม หมายถึง การใช้คำพูดหรือการเขียนเพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำ ซึ่งการเกลี้ยกล่อมมีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในการปฏิบัติงานและถ้าจะทำให้เกิดผลดีผู้เกลี้ยกล่อมจะต้องมีศิลปะในการสร้างความสนใจในเรื่องที่จะเกลี้ยกล่อม

โดยเฉพาะในเรื่อง ความต้องการของคนตามหลักทฤษฎีของ Maslow ที่เรียกว่าลำดับขั้น ความต้องการ (hierarchy of needs) คือความต้องการของคนจะเป็นไปตามลำดับจาก น้อยไปมาก มีทั้งหมด 5 ระดับ ดังนี้

1) ความต้องการทางด้านสรีระวิทยา (physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ (survival need) ได้แก่ ความต้องการทางด้านอาหาร ยา เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และความต้องการทางเพศ

2) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยของชีวิต (safety and security needs) ได้แก่ ความต้องการที่อยู่อาศัยอย่างมีความปลอดภัยจากการถูกรังแก ร้ายร่างกายหรือถูกขโมยทรัพย์สินหรือความมั่นคงในการทำงานและการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม

3) ความต้องการทางด้านสังคม (social needs) ได้แก่ ความต้องการความรัก ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

4) ความต้องการที่จะมีเกียรติยศชื่อเสียง (self-esteem needs) ได้แก่ ความภาคภูมิใจ ความต้องการดีเด่นในเรื่องหนึ่งที่จะให้ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ความต้องการด้านนี้เป็นความต้องการระดับสูงที่เกี่ยวกับความมั่นใจในตัวเองในเรื่องความสามารถและความสำคัญของบุคคล

5) ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (self-actualization needs) เป็นความต้องการในระบบสูงสุดที่อยากจะให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิดของตนเองเพื่อจะพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ความต้องการนี้จึงเป็นความต้องการพิเศษของบุคคลที่จะพยายามผลักดันชีวิตของตนเองให้เป็นแนวทางที่ดีที่สุด

2. ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ (National Morale)

คนเรามีความต้องการทางกายและใจ ถ้าคนมีขวัญดีพอ ผลของการทำงานจะสูง ตามไปด้วย แต่ถ้าขวัญไม่ดีผลงานก็ต่ำไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากว่าขวัญเป็นสถานการณ์ทางจิตใจที่แสดงออกในรูปพฤติกรรมต่าง ๆ นั้นเอง การจะสร้างขวัญให้ดีต้องพยายามสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน เช่น การไม่เอาर्डเอาเปรียบการ ให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงาน การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เป็นต้น และเมื่อใดก็ตาม ถ้าคนทำงานมีขวัญดีจะ เกิดสำนึกในความรับผิดชอบอันจะเกิดผลดีแก่หน่วยงาน ทั้งในส่วนที่เป็นขวัญส่วนบุคคล และขวัญของกลุ่ม ดังนั้นจะเป็นไปได้ว่าขวัญของคนเราโดยเฉพาะ

คนมีขวัญที่ดีย่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ได้เช่นกัน (ยูพาพร รูปงาม, 2545, น. 8)

3. ทฤษฎีสร้างความรู้สึกรักชาตินิยม (Nationalism)

ปัจจัยประการหนึ่งที่น่าสู่การมีส่วนร่วมคือการสร้างความรู้สึกรักชาตินิยมให้เกิดขึ้น หมายถึง ความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองที่จะอุทิศหรือเน้นค่านิยมเรื่องผลประโยชน์ ส่วนรวมของชาติ มีความพอใจในชาติของตัวเองพอใจเกียรติภูมิ จงรักภักดี ผูกพันต่อ ท้องถิ่น (ยูพาพร รูปงาม, 2545, น.8)

4. ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership)

การสร้างผู้นำจะช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจเพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกันทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญของการร่วมกลุ่มคนจูงใจไปยังเป้าหมายโดยทั่วไปแล้ว ผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่ดีเรียกว่า ผู้นำปฏิฐาน (positive leader) ผู้นำพลวัต คือ เคลื่อนไหวทำงานอยู่เสมอ (dynamic leader) และผู้นำไม่มีกิจ ไม่มีผลงานสร้างสรรค์ ที่เรียกว่า ผู้นำนิเสธ (negative leader) ผลของการให้ทฤษฎีการสร้างผู้นำจึงทำให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญกำลังใจ งานมีคุณภาพมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และร่วมรับผิดชอบ ดังนั้น การสร้างผู้นำที่ดีย่อมจะนำไปสู่ การมีส่วนร่วมใน กิจกรรมต่าง ๆ ด้วยดีนั่นเอง (ยูพาพร รูปงาม, 2545, น. 8)

5. ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (Administration and Method)

การใช้ระบบบริหารในการระดมความร่วมมือเป็นวิธีหนึ่งที่ยั่งยืนเพราะใช้กฎหมายระเบียบแบบแผน เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ แต่อย่างไรก็ตามผลของความร่วมมือยังไม่มีระบบใดดีที่สุดในเรื่องการใช้บริหาร เพราะธรรมชาติของคนถ้าทำงานตามความสมัครใจอย่างตั้งใจ ไม่มีใครบังคับก็จะทำงานด้วยความรัก แต่ถ้าไม่ควบคุมเลยก็ไม่เป็นไปตามนโยบายและความจำเป็นของรัฐ เพราะการใช้ระบบบริหารเป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเพิ่มความคาดหวังผลประโยชน์ (ยูพาพร รูปงาม, 2545, น.8-9)

ประโยชน์ของการที่มีส่วนร่วมในการพัฒนา

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ย่อมก่อให้เกิดการพึ่งตนเองได้ในที่สุด เนื่องจากเกิดการเรียนวิธีการแก้ปัญหา และสร้างความเจริญให้กับชุมชนหรือหมู่บ้านของตนผ่านกิจกรรมกระบวนการทำงานตาม โครงการ

2. การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา เป็นการสะท้อนถึงความจริงใจของรัฐที่มีการสนับสนุนให้ประชาชนมีเสรีภาพในการตัดสินใจ และกำหนดชะตากรรมของท้องถิ่นของตน

3. เป็นช่องทางสะท้อนปัญหาความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่น ได้ถูกต้อง ตรงประเด็น

4. เป็นการสร้างฉันทามติร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจ เนื่องจากเป็นการสร้างข้อตกลงที่เกิดจากการยอมรับร่วมกันภายในกลุ่ม

5. เป็นการสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของบุคคล เพราะในกระบวนการมีส่วนร่วมย่อมจะต้องการแลกเปลี่ยนความรู้ และข้อคิดเห็นระหว่างกัน ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นเสมือนเวทีในการเรียนรู้ที่มีประโยชน์อย่างมาก

6. เป็นการสนับสนุนการพัฒนาความรักท้องถิ่นและความรับผิดชอบต่อสังคมให้เกิดขึ้นในพฤติกรรมของประชาชนในท้องถิ่น

7. ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของผลงาน อันเนื่องมาจากโครงการพัฒนา ที่จัดขึ้นในหมู่บ้าน และช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐในการดูแลบำรุงรักษา (ชุดวิจัยชุมชน หลักสูตรประกาศนียบัตรการจัดการและการประเมินโครงการ, น. 115)

การศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมที่เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม นั้น จะเห็นได้ว่านักวิชาการได้พูดถึงการเข้าร่วมอย่างแข็งขันในการพัฒนาในกิจกรรมต่างๆ ในการร่วมคิดตัดสินใจ และรับผลประโยชน์ร่วมกัน และมีนักวิชาการบางท่านได้พูดว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทำกิจกรรมด้วยกัน ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม ร่วมคิด ร่วมทำ และยอมรับผลกระทบร่วมกัน และมีบางท่านยังกล่าวอีกว่าการมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนา และยังบอกว่าเป็นศูนย์กลางหลักในการพัฒนาที่ทำให้ชุมชนมีการพัฒนาในทางที่ดี เป็นหัวใจหลักของการพัฒนาชนบท และทุกประเทศต้องอาศัยความร่วมมือของประชาชน

นอกจากนี้นักวิชาการยังกล่าวถึงการเชื่อมโยงการมีส่วนร่วมกับการตัดสินใจ อันจะนำไปสู่การตัดสินใจที่มีคุณค่าและอย่างชอบธรรม และเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ทำให้ประชาชนหรือชุมชนได้เข้ามามีบทบาทที่สำคัญในการตัดสินใจมากขึ้น มีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการบริการ มีส่วนในการประเมินผลโครงการต่างๆของชุมชนในท้องถิ่นและยังเป็นส่วนสำคัญในการร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผนตัดสินใจ ติดตามตรวจสอบตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนในท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่ให้ดีขึ้น

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับกับสิ่งแวดล้อม

คำว่า สิ่งแวดล้อม (Environment) มีรากศัพท์เดิมมาจากภาษาฝรั่งเศสแปลว่า รอบ (Around) ในประเทศไทย มีผู้ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อมไว้มากมายหลายความหมาย ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “สิ่งแวดล้อม

หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพและชีวภาพที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์ได้ทำขึ้น” ล้วนเป็นสิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น

สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพ ชีวภาพและสังคม ที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ซึ่งเกิดโดยธรรมชาติ และมีมนุษย์ได้ทำขึ้น และสามารถให้ความหมายที่สื่อให้เห็น สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้นที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม สิ่ง que เห็นได้ด้วยตาและมองไม่เห็นด้วยตา สิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ตลอดจนสิ่งที่เป็นทั้งที่ให้คุณและโทษ (ประชา จันทร์แก้ว และคณะ, 2542)

นอกจากนี้ มิซึชิ วรสาธน์ (2535) ให้คำจำกัดความของสิ่งแวดล้อมที่หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ อากาศ ภูเขา ฯลฯ และที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ถนน สะพาน โรงงานอุตสาหกรรม ฯลฯ ทั้งที่มองเห็นได้และไม่สามารถมองเห็นได้ เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ฯลฯ และ จิราภรณ์ คชเสนี (2549) ให้คำจำกัดความของสิ่งแวดล้อมที่คล้ายคลึงกัน โดยหมายถึง สถานะและปัจจัยต่างๆ ที่อยู่ล้อมรอบสิ่งมีชีวิต ซึ่งมีความสัมพันธ์ที่แนบแน่นกับสิ่งมีชีวิตนั้นอย่างแยกกันไม่ออก และมีหน้าที่หลัก คือ การให้และรองรับการถ่ายทอดสสาร พลังงานและข้อมูลแก่สิ่งมีชีวิต

ประเภทของสิ่งแวดล้อม

มีนักวิทยาศาสตร์หลายท่านได้แยกประเภทของสิ่งแวดล้อมไว้เหมือนกันและคล้ายคลึงกัน ดังต่อไปนี้

มิซึชิ วรสาธน์ (2535) ได้กล่าวไว้ว่าสิ่งแวดล้อมมี 2 ประเภทคือ 1. สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ 2. สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น

1. สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ อากาศ แสงแดด ป่าไม้ สัตว์ ฯลฯ ซึ่งสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาตินี้บางชนิดอาจต้องใช้เวลาานนับร้อย นับพันปี จึงจะเกิดขึ้นมาได้ แต่บางชนิดก็อาจใช้เวลาในการเกิดขึ้นเพียงชั่วโมงเดียว หรือเพียงวันเดียวก็สามารถเกิดขึ้นมาได้ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาตินี้สามารถแบ่งย่อยออกไปได้อีก 2 ประเภท

1.1 สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและเป็นสิ่งที่มีชีวิต ซึ่งได้แก่ มนุษย์ สัตว์ พืช ฯลฯ สิ่งมีชีวิตเหล่านี้อาจมีรูปร่างแปลกๆ แตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชนิด และพันธุกรรมของสิ่งต่างๆ เหล่านั้น

1.2 สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและเป็นสิ่งไม่มีชีวิต อาจเป็นสิ่งที่สามารถมองเห็นได้ จับต้องได้ หรือเป็นสิ่งที่ไม่สามารถมองเห็นได้ เช่น ดิน น้ำ อากาศ แสงสว่าง เสียง รังสี ความความร้อน เป็นต้น

2. สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ อาจเป็นสิ่งที่สามารถมองเห็นได้ จับต้องได้ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ รถยนต์ อาคาร สะพาน ฯลฯ หรือเป็นสิ่งที่ไม่สามารถมองเห็นได้ เช่น วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ฯลฯ สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น อาจแบ่งย่อยออกไปได้อีก 2 ประเภท คือ

2.1 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หรือสิ่งแวดล้อมที่เป็นรูปธรรม หมายถึงสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นมา และสามารถมองเห็นได้ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ รถยนต์ ฯลฯ ซึ่งสิ่งต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นเองเหล่านี้มีทั้งสิ่งที่จำเป็นและสิ่งที่ฟุ่มเฟือย และมนุษย์ได้เลือกสร้างขึ้นในที่ต่างๆกัน ตามแต่ความต้องการ

2.2 สิ่งแวดล้อมทางสังคม หรือสิ่งแวดล้อมทางนามธรรม หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นมาทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ เป็นสิ่งแวดล้อมที่ไม่มีตัวตน ไม่มีรูปร่าง สาเหตุที่มนุษย์สร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมเหล่านี้ขึ้นมา ก็เพื่อความเป็นระเบียบของการอยู่ร่วมกันในสังคม เช่น วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ฯลฯ

ประชา อินทร์แก้วพ.ศ.2542ได้กล่าวไว้ว่าสิ่งแวดล้อม เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ (Natural Environment) ซึ่งเป็นแบ่งย่อยออกเป็น 2 ชนิด ได้แก่

1.1 สิ่งแวดล้อมที่มีชีวิต (Biotic Environment) เช่น พืช สัตว์ ไวรัส และมนุษย์

1.2 สิ่งแวดล้อมที่ไม่มีชีวิต (Abiotic Environment) หรือสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น ความร้อน แสงแดด อากาศ ดิน ภูมิประเทศ ไฟ เป็นต้น

2. สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (Manmade Environment) ซึ่งอาจแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือพวกที่มีรูปทรงสามารถเห็นได้ตลอดเวลา (Physical Environment) เช่น เมือง ถนน รถยนต์ เครื่องบิน เครื่องใช้ในบ้าน เครื่องใช้ในครัวเรือน เป็นต้น อีกพวกหนึ่งเป็นวิธีการดำเนินของมนุษย์ ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมนามธรรม (Abstract หรือ Social Environment) สิ่งแวดล้อมเหล่านี้ ได้แก่ ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม การปกครอง การเมือง ศาสนา กฎหมาย การศึกษา ความเชื่อ เศรษฐกิจ สังคม การศึกษาวิชาการต่างๆ รวมทั้งเทคโนโลยีที่มนุษย์ไม่หยุดยั้งด้วย

วินัย วีระพัฒนานนท์ และบานชื่น สี่พันส่อง (2537) ได้กล่าวไว้ว่าสิ่งแวดล้อมแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. สิ่งแวดล้อมที่มีชีวิต (Biotic Environment)แบ่งออกเป็น 2 ชนิด

1.1 สิ่งแวดล้อมที่มีชีวิต (Natural Environment) คือสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มนุษย์ไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องในการเกิด เช่น พืชในป่า สัตว์ในป่า สัตว์น้ำชนิดต่างๆในทะเล

1.2 สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man Made Environment) คือ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองโดยมีมนุษย์เป็นผู้สร้าง ส่วนใหญ่ทำให้เกิดขึ้นเพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ เช่น พืชต่างๆ ในสวนในไร่ โคและสุกรในฟาร์ม

2. สิ่งแวดล้อมที่ไม่มีชีวิต (Abiotic Environment) แบ่งออกเป็น 2 ชนิด

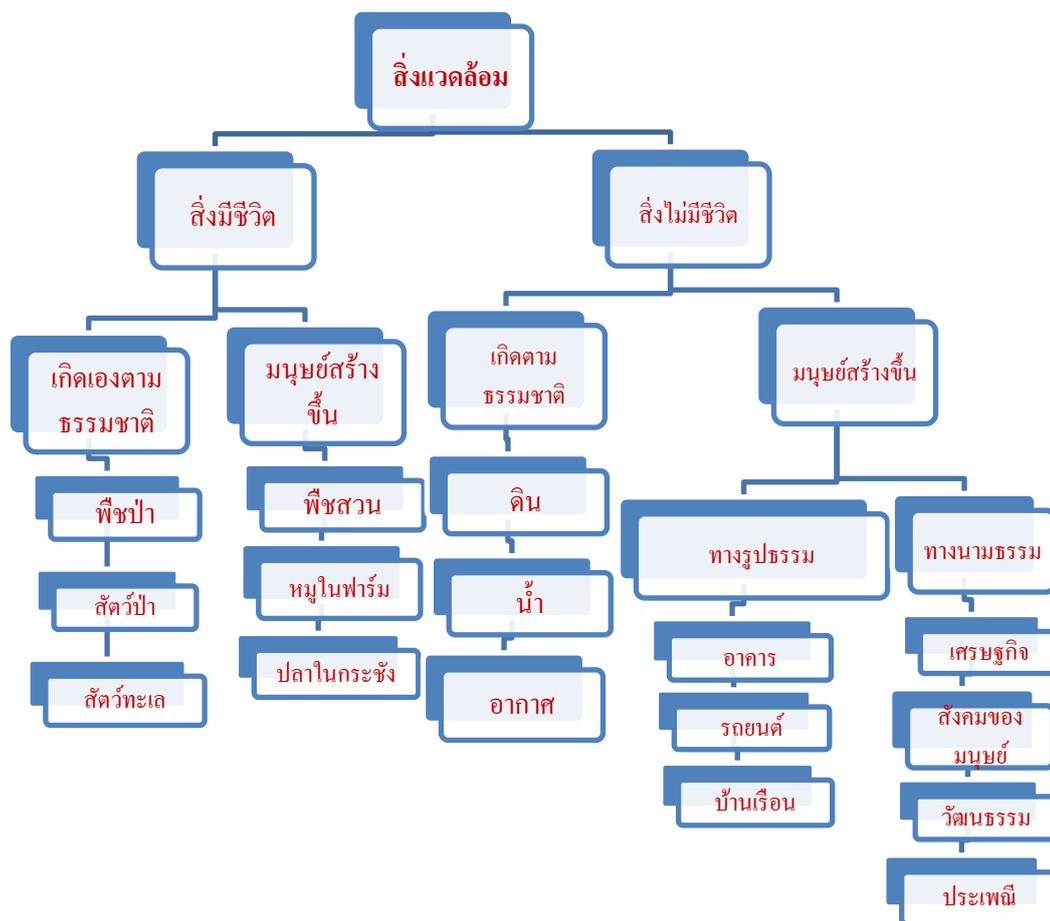
2.1 สิ่งแวดล้อมที่มีชีวิต (Natural Environment) คือสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ดิน แม่น้ำ ลม ฝน แสงแดด ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ

2.2 สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man Made Environment) คือสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อปัจจัยในการดำรงชีวิต หรือเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ และเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

2.2.1 สิ่งแวดล้อมที่เป็นรูปธรรม (Physical Feature Environment) เป็นสิ่งแวดล้อมที่มีรูปทรง มองเห็นและจับต้องได้ เช่น บ้านเรือน ถนน รถยนต์ เสื้อผ้า

2.2.2 สิ่งแวดล้อมที่เป็นนามธรรม (Abstract Environment) เป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ มองเห็นได้ยากเพราะไม่ใช่วัตถุ เป็นสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นอย่างหนึ่ง เช่น เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี

จากประเภทของสิ่งแวดล้อมที่กล่าวมา สิ่งแวดล้อมแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ สิ่งแวดล้อมที่มีชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่ไม่มีชีวิต ซึ่งสิ่งแวดล้อมทั้ง 2 กลุ่มนี้ มีทั้งเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และส่วนหนึ่งเกิดจากการสร้างขึ้นโดยมนุษย์ ดังภาพที่ 1.2



ภาพที่ 1.2 แสดงประเภทของสิ่งแวดล้อม

จากการทบทวนวรรณกรรมสรุป คำจำกัดความของสิ่งแวดล้อมนั้นได้ว่า สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้าง สิ่งที่มีมองเห็นด้วยตาและไม่สามารถมองเห็นด้วยตาตัวเอง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ และประเภทของสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ นักวิชาการได้ให้ความหมายที่ตรงกันว่าสิ่งแวดล้อมมี 2 ประเภทคือ 1. สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและ 2. สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นการบ่งบอกว่าทุกสิ่งทุกอย่างบนโลกมีความสัมพันธ์กัน และทุกสรรพสิ่งเป็นสิ่งสำคัญของมนุษย์ต่อการดำรงชีวิตทั้งทางตรงและทางอ้อม และมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์เราทั้งสิ้น

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเพื่อสนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยวและชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว โดยปกป้องและรักษาโอกาสให้กับคนในรุ่นต่อ ๆ ไปในอนาคต ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการทรัพยากรทั้งหมดที่จะสนองความต้องการด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ในขณะที่จะสามารถธำรงรักษาเนื้อหาทางวัฒนธรรม กระบวนการทางนิเวศวิทยาที่จำเป็น ความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการเกี่ยวพันและระบบต่าง ๆ ที่เกี่ยวพันชีวิต พืช สัตว์ และมนุษย์ทั้งหลาย ซึ่งจากกรอบแนวคิดดังกล่าวสามารถเป็นหลักการได้ 5 ข้อ คือ (World Tourism Organization, 1998, pp. 21-22)

1. ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและทรัพยากรอื่น ๆ ในการท่องเที่ยว จะต้องได้รับการอนุรักษ์ไว้เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่องในอนาคต โดยจะยังสามารถอำนวยประโยชน์ให้แก่สังคมปัจจุบันได้

2. จะต้องมีการวางแผนและจัดการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาทางสิ่งแวดล้อมและสังคม วัฒนธรรมในพื้นที่แห่งท่องเที่ยว

3. คุณภาพของสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวโดยภาพรวมจะยังคงได้รับการรักษาไว้ได้และปรับปรุงให้ดีขึ้นได้ เมื่อจำเป็นที่จะต้องจัดทำ

4. จะต้องรักษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเอาไว้เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นจะยังคงสามารถรักษาความเป็นที่นิยมอยู่ได้ และสามารถทำการตลาดต่อไปได้

5. ผลประโยชน์ของการท่องเที่ยวจะต้องแผ่หรือกระจายไปในทุกภาคส่วนของสังคม หลักการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีหลักเกณฑ์ดังนี้ (1) การมีส่วนร่วมของชุมชน (2) ความร่วมมือของกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (3) การสร้างโอกาสการจ้างงานที่มีคุณภาพ (4) การกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว (5) การใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่าเกิดประโยชน์สูงสุด (6) การวางแผนระยะยาว (7) ความสมดุลระหว่างวัตถุประสงค์ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม (8) ความสอดคล้องกันระหว่างแผนการท่องเที่ยวและแผนพัฒนาในด้านต่าง ๆ (9) ความร่วมมือระหว่างผู้กำหนดนโยบายกับผู้ปฏิบัติ (10) การประสานความร่วมมือระหว่างแหล่งท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ (11) การประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยว (12) การสร้างหลักเกณฑ์การประเมินผลกระทบ (13) การเน้นผลประโยชน์ชุมชน คุณค่าสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม (14) การพัฒนาคน การศึกษาและหลักสูตรต่าง ๆ (15) การเสริมสร้างลักษณะเด่นอัตลักษณ์ของชุมชนและพื้นที่ (16) การคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของทรัพยากร (17) การ

ดำรงรักษาทรัพยากรมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมและ (18) การทำการตลาดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2552: น.54)

หลักการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนั้น ประกอบด้วยหลักการที่สำคัญ 10 ประการดังนี้ (ราไพพรรณ แก้วสุริยะ, 2547)

1. อนุรักษ์โดยใช้ทรัพยากรอย่างพอคิ (Using resource sustainable) หมายถึง การที่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและผู้ที่มีบทบาทด้านการท่องเที่ยว ต้องมีวิธีการจัดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เดิมทั้งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่อย่างเพียงพอหรือใช้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างประหยัด โดยคำนึงถึงต้นทุนอันเป็นคุณค่าคุณภาพของธรรมชาติ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นกับการลดของเสีย (Reducing over- consumption and waste)
3. รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม (Maintain diversity)
4. ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว (Integrating tourism into planing)
5. นำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น (Supporting local economy)
6. การมีส่วนร่วมโดยการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น (Involving local communities)
7. มีการประชุมกับผู้เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน (Consulting stakeholders and the public)
8. การพัฒนาบุคลากร (Training staff)
9. การจัดเตรียมข้อมูลคู่มือในการบริการข่าวสารการท่องเที่ยว (Marketing Tourism responsibly)
10. ประเมินผล ตรวจสอบและวิจัย (undertaking research)

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมีแนวความคิดที่มุ่งเน้นให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวม ปรับสภาพการจัดการเพื่อเข้าสู่ยุคใหม่ของกระแสโลกที่เปลี่ยนไป (paradigm shift) ที่เปลี่ยนจากสังคมบริโภคนิยมสู่ยุคสมัยสังคมนิยมเป็นใหญ่ (สมัย อภาภิรม, 2538) ขอบเขตของการพัฒนาจึงครอบคลุมทุกองค์ประกอบทุกส่วนของการท่องเที่ยวหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งหมดต้องมุ่งสู่ความยั่งยืน (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2542, น. 2-6) ดังนั้น การพัฒนาที่ยั่งยืนมีลักษณะที่เป็นบูรณาการ (integrated) คือ ทำให้เกิดเป็นองค์รวม (holistic) นั่นคือ องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง คือ มี

ดุลยภาพ (balance) หรือพหุอรรถหนึ่ง คือ การทำให้กิจกรรมของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), 2550) โดยการปลูกจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นกับประชาชนทุกคนในประเทศสามัญสำนึกเป็นจุดเริ่มต้นของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ความสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมจะทำให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวคงอยู่บนโลกได้อย่างยาวนาน เมื่อทรัพยากรการท่องเที่ยวไม่เกิดความเสื่อมโทรม และสามารถอำนวยประโยชน์ต่อบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีแล้ว การท่องเที่ยวก็จะเกิดความยั่งยืนในที่สุด (ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์, 2547ข) นั่นคือ กิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องสามารถดำรงอยู่ได้ โดยมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเยื่อนอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงสามารถรักษาความดึงดูดใจไว้ได้ไม่เสื่อมคลาย ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติที่จะรองรับได้ และตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยว อีกทั้งประชาชนทุกส่วนต้องได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคกัน รวมถึงมีการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ยังสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศของท้องถิ่นนั้นไว้ได้ ทั้งนี้ ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม จะต้องไม่มีหรือมีน้อยที่สุด ซึ่งมีเพียงการจัดการอย่างยั่งยืนเท่านั้นจึงจะสามารถคงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวไว้ได้ (พจนานุกรม, 2546, น. 68-70; มิสรา สามารถ, 2543, น. 26-30; สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2542, น. 2)

จากการทบทวนวรรณกรรมในเบื้องต้นสรุปได้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน นักวิชาการส่วนมากจะเน้นให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นแบบเดิมมากที่สุด และมีการรักษาสิ่งแวดล้อมให้คงเดิมและเกิดผลกระทบน้อยที่สุด มีการพัฒนาเหมือนจำเป็นต้องทำ และต้องสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวสม่ำเสมอ ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติที่จะรองรับได้ ยังต้องให้ความรู้กับประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นคอยให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการในส่วนที่เป็นผู้เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะเปิดโอกาสให้คนรุ่นต่อไปในอนาคต

2.4 ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว

ความหมาย “ชุมชน” พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2524 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2524, น. 112) ให้ความหมายว่าชุมชนหรือประชาคม คือ

1. กลุ่มย่อยที่มีลักษณะหลายประการเหมือนกันลักษณะสังคมแต่มีขนาดเล็กกว่าและมีความสนใจร่วมที่ประสานงานในวงแคบกว่า ชุมชน หมายถึงเขตพื้นที่ระดับของความคุ้นเคย และการติดต่อระหว่างบุคคลตลอดจนพื้นฐานความยึดเหนี่ยวเฉพาะบางอย่างที่ทำให้ชุมชนต่างไปจากกลุ่มเพื่อนบ้านชุมชนมีลักษณะเศรษฐกิจเป็นแบบเลี้ยงตัวเองที่จำกัดมากกว่าสังคมแต่ภายในวงจำกัดเหล่านั้นย่อมมีการสังสรรค์ใกล้ชิดกว่าและความเห็นอกเห็นใจลึกซึ้งกว่า อาจจะมีสิ่งเฉพาะบางประการที่ผูกพันเอกภาพเช่นเชื้อชาติ ต้นกำเนิดเดิมของชาติหรือศาสนา

2. ความรู้สึกและทัศนคติทั้งหมดที่ผูกพันปัจเจกบุคคลให้รวมเข้าเป็นกลุ่ม

Robert M. Maclver (อ้างถึงในไพร์ตัน เดชะรินทร์, 2544, น. 1 –2) ให้ความหมายไว้ในหนังสือ Society, Its Structure and changes ว่าชุมชนคือ กลุ่มชนที่อยู่ร่วมกัน และสมาชิกทุกคนได้ให้ความสนใจในเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้นร่วมกันมิเพียงแต่ให้ความสนใจอย่างใดอย่างหนึ่งเฉพาะ แต่ให้ความสนใจโดยทั่วไปซึ่งมีขอบเขตมากพอที่จะอยู่ร่วมกันในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้แล้วชุมชนนี้อาจหมายถึง การอยู่ร่วมกันอย่างง่าย ๆ เช่น หมู่บ้านหนึ่ง ชนเผ่าหนึ่ง หรือการอยู่ร่วมกันขนาดใหญ่ เช่น เมืองหนึ่งๆหรือประเทศหนึ่ง

Roland Warran (อ้างถึงในจิรพรรณ กาญจนะจิตรา, 2530, น. 11) ให้ความหมายไว้ว่า “ชุมชน“ หมายถึงกลุ่มบุคคลหลายๆกลุ่มมารวมกันอยู่ในอาณาเขตและภายใต้กฎหมายหรือข้อบังคับอันเดียวกันมีการสังสรรค์กัน มีความสนใจร่วมกัน มีผลประโยชน์คล้ายๆกันมีแนวพฤติกรรมเป็นอย่างเดียวกัน เช่น ภาษาพูด ขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือพูดอีกอย่างหนึ่งก็คือ มีวัฒนธรรมร่วมกันนั่นเอง

Cristient T. Onussen (อ้างถึงในสมนึก ปัญญาสิงห์: 2532: 2)อธิบายว่า “ชุมชน“ ได้แก่คนที่อยู่ร่วมกันในขอบเขตทางภูมิศาสตร์ที่แน่นอนและมีความสัมพันธ์และ โครงสร้างทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องและพึ่งพาอาศัยกันความสัมพันธ์และ โครงสร้างดังกล่าวมีวิวัฒนาการขึ้นมาจากระบวนการกลุ่มที่ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ทางสิ่งแวดล้อมของชุมชนจึงถือได้ว่าเป็นกลุ่มทางดินแดนทั้งนี้เพราะการพึ่งพาอาศัยกันและการอยู่ร่วมกันเป็นปึกแผ่นภายในกลุ่มเกิดขึ้นได้เนื่องจากคนในกลุ่มสำนึกเรื่องเอกภาพและความสามารถของชุมชนอันเพียงพอในการควบคุมกระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรมซึ่งเกิดขึ้นในขอบเขตทางดินแดน

ประเวศ วะสี (อ้างถึงในกรมการพัฒนาชุมชน, 2526, น. 77) ได้กล่าวไว้ว่าชุมชนหมายถึงการที่คนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความเอื้ออาทรต่อกันมีความพยายามทำอะไรร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำซึ่งรวมถึงการติดต่อสื่อสารกัน (communicate) ความเป็นชุมชนอยู่ที่ความร่วมมือกันความเป็นชุมชนอาจเกิดขึ้นในสถานที่และสถานการณ์ต่างๆ กัน เช่น

1. ความเป็นชุมชนในครอบครัว

2. มีความเป็นชุมชนในที่ทำงาน
3. มีความเป็นชุมชนวิชาการ (academic community)
4. มีความเป็นชุมชนสงฆ์
5. มีความเป็นชุมชนทางอากาศเนื่องจากรวมตัวกัน โดยใช้วิทยุติดต่อสื่อสารกัน
6. มีความเป็นชุมชนทางอินเทอร์เน็ต (Internet) เป็นต้น

ความเป็นกลุ่มก้อนหรือความเป็นชุมชนทำให้กลุ่มมีศักยภาพสูงมากเพราะเป็นกลุ่มก้อนที่มีวัตถุประสงค์ร่วมมีความรัก มีการกระทำร่วมกัน และมีการเรียนรู้ร่วมกัน

สรุปได้ว่าชุมชน หมายถึงกลุ่มคนที่มาอยู่รวมกันในพื้นที่หรือบริเวณเดียวกันที่แน่นอนมีวิธีการดำเนินชีวิตคล้ายกัน มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกันอยู่ภายใต้กฎระเบียบกฎเกณฑ์เดียวกันดังนั้นชุมชนจึงมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. คน (People) คนเป็นองค์ประกอบสำคัญของชุมชนหากปราศจากคนเสียแล้วจะเป็นชุมชนไม่ได้

2. ความสนใจร่วมกัน (Common Interest) คนที่อยู่ในชุมชนนั้นจะต้องมีความสนใจอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน และความสนใจดังกล่าวเป็นผลมาจากการอยู่ร่วมกันในอาณาเขตบริเวณเดียวกัน

3. อาณาบริเวณ (Area) คนและสถานที่ที่เกือบจะแยกกันไม่ได้ต่างก็เป็นส่วนประกอบสำคัญและมีส่วนสัมพันธ์กันมีคนที่ต้องมีสถานที่แต่การจะกำหนดขอบเขตและขนาดของสถานที่ของชุมชนหนึ่งๆเป็นเรื่องยาก

4. ปะทะสังสรรค์ต่อกัน (Interaction) เมื่อมีคนมาอยู่ร่วมชุมชนเดียวกันแต่ละคนต้องมีการติดต่อแลกเปลี่ยนและปฏิบัติต่อกัน

5. ความสัมพันธ์ของสมาชิก (Relationship) ความสัมพันธ์ต่อกันของสมาชิกในชุมชนเป็นสิ่งที่ผูกพันให้สมาชิกอยู่ร่วมกันในชุมชนนั้น

6. วัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี (Cultural Traditions) ตลอดจนแบบแผนของการดำเนินชีวิตในชุมชน (Pattern of Community Life) ซึ่งส่วนใหญ่มีลักษณะคล้ายคลึงและเป็นรูปแบบเดียวกันและกรมการพัฒนาชุมชนให้ความหมายว่า “ชุมชน” หมายถึงกลุ่มคนที่มีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกัน และสามารถดำเนินงานกิจกรรมใดๆ เพื่อประโยชน์ร่วมกันได้

ชุมชน (community) หมายถึง กลุ่มคนหรือบริเวณที่กลุ่มคนนั้นๆ อยู่รวมกันไว้ทั้งหมดที่แต่ละคนมีความแตกต่างกัน หรือความหลากหลายในชุมชนนั้น เช่น ความแตกต่างในด้านความต้องการ เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ เป็นต้นนอกจากนี้ จินตนา สุจิตานนท์ (อ้างถึงในวิรัช วิรัชวรณ 2530, น. 5) ได้กล่าวว่า ชุมชน ต้อง

ประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้ 1) มีกลุ่มคน 2) มีพื้นที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้น 3) มีความสัมพันธ์ของประชาชนในชุมชน 4) มีผลประโยชน์ร่วมกัน

ประเภทการท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวหรือทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมและวัฒนธรรมประเพณีที่สามารถดึงดูดความสนใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยแบ่งตามความสำคัญ และ สภาพแวดล้อม ได้ 12 ประเภทดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-tourism) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะทางธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น โดยอาจมีเรื่องราวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศที่เกี่ยวข้อง โดยการจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งนั้นจะต้องมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งมีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศนั้น มีการจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

2. แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะวิทยาการ (Arts and Sciences Educational Attraction Standard) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมที่สามารถตอบสนองความสนใจพิเศษของนักท่องเที่ยวซึ่งมีรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ชัดเจนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแบบใหม่ที่เกิดขึ้น แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้สามารถเพิ่มเติมได้อีกมากมายตามความนิยมของคนในแต่ละยุคสมัยเมื่อมีการระบุดว่ากิจกรรมนั้นๆ สามารถให้ความรู้และดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ปัจจุบันมีปรากฏอยู่หลายๆ แห่ง ตัวอย่าง เช่น พิพิธภัณฑ์เฉพาะทางแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี และ MICE (Meeting & Incentives & Conventions & Exhibitions) เป็นต้น

3. แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (Historical Attraction) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศาสนารวมถึงสถานที่หรืออาคารสิ่งก่อสร้างที่มีอายุเก่าแก่หรือเคยมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ เช่น โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ ชุมชนโบราณกำแพงเมือง คูเมือง พิพิธภัณฑ์ วัด ศาสนสถานและสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางศิลปะและสถาปัตยกรรม

4. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Natural Attraction) หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยวโดยมีทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือนซึ่งทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้จะเป็นความงดงามตามสภาพธรรมชาติ ความแปลกตาของสภาพธรรมชาติสัณฐานที่สำคัญทางธรณีวิทยาและภูมิศาสตร์อันเป็นเอกลักษณ์หรือเป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่น นั้นๆ

สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีลักษณะพิเศษ (Special Environmental Features) หรือสภาพแวดล้อมที่มีคุณค่าทาง วิชาการก็ได้

5. แหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ (Recreational Attraction) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อการพักผ่อนและเสริมสร้างสุขภาพ ให้ความสนุกสนาน รื่นรมย์ บันเทิงและการศึกษาหาความรู้ แม้ไม่มีความสำคัญในแง่ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม แต่มีลักษณะเป็นแหล่งท่องเที่ยวร่วมสมัย ตัวอย่างเช่น ย่านบันเทิงหรือสถานบันเทิง สวนสัตว์ สวนสนุก และสวนสาธารณะลักษณะพิเศษ สวนสาธารณะและสนามกีฬา

6. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Attraction) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางศิลปะและขนบธรรมเนียมประเพณีที่บรรพบุรุษได้สร้างสมและถ่ายทอดเป็นมรดกสืบทอดกันมา แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ประกอบด้วย งานประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน การแสดงศิลปวัฒนธรรม สินค้าพื้นเมือง การแต่งกาย ภาษา ชนเผ่า เป็นต้น ตัวอย่างของแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทยในประเภทนี้ได้แก่ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก งานแสดงของช้างจังหวัดสุรินทร์ งานร่มบ่อสร้าง ประเพณีลอยกระทงประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น

7. แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ ในการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานสำหรับแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนธรรมชาติ มีจุดประสงค์เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติอย่างชัดเจน โดยเน้นในด้านการกำหนดมาตรฐานที่จำเป็นสำหรับการบริการต่างๆ เนื่องจากการท่องเที่ยวประเภทนี้จะต้องคำนึงถึงด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ และต้องไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเนื่องจากน้ำพุร้อน จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติประเภทหนึ่งซึ่งหากไม่มีการกำหนดมาตรฐานที่ชัดเจน การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวใดๆ อาจส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติได้ นอกจากนี้การจัดทำเกณฑ์มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติยังมีเป้าหมายเพื่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลแหล่งท่องเที่ยวได้นำไปใช้ เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวของตน และยังสามารถใช้เป็นข้อมูลที่สำคัญเพื่อประกอบการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวรวมทั้งเป็นการเพิ่มมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ น้ำพุร้อนธรรมชาติของประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น

8. แหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาด (Beach Attraction) หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีชายหาดเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินและนันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติและอาจเสริมกิจกรรมเพื่อการศึกษาหาความรู้เข้าไปด้วยซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นบริเวณชายหาด ได้แก่ การเล่นน้ำ การอาบแดดกีฬาทางน้ำ การนั่งพักผ่อน รับประทานอาหาร เป็นต้น

9. แหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยวโดยมีน้ำตกเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินและนันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติและอาจเสริมกิจกรรมเพื่อการศึกษาหาความรู้เข้าไปด้วยซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในแหล่งน้ำตก ได้แก่ การว่ายน้ำ การนั่งพักผ่อนรับประทานอาหาร การเดินสำรวจน้ำตก การล่องแก่งการดูนก และการตกปลา เป็นต้น

10. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยวโดยมีถ้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินและนันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติและอาจเสริมกิจกรรมเพื่อการศึกษาหาความรู้เข้าไปด้วยซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ ได้แก่ การเข้าชมบรรยากาศและหินงอกหินย้อยภายในถ้ำ การศึกษาด้านโบราณคดีของมนุษย์ยุคต่างๆที่ เคยอาศัยในถ้ำ การนมัสการพระพุทธรูป การให้อาหารสัตว์การปิกนิกและรับประทานอาหาร เป็นต้น

11. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภท เกาะ การประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภท เกาะสามารถแบ่งได้เป็น 3 องค์ประกอบซึ่งมีจำนวนตัวชี้วัดทั้งหมด 47 ตัวชี้วัดโดยแต่ละตัวชี้วัดมีค่าคะแนนสูงสุดเท่ากับ 5 คะแนน จึงมีค่าคะแนนรวมทั้งสิ้น 235 คะแนน โดยการให้คะแนนจะให้ความสำคัญกับองค์ประกอบคุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลายมากที่สุดเนื่องจากเป็นแรงดึงดูดใจสำคัญสำหรับให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยว ส่วนองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการมีความสำคัญของคะแนนรองลงมาและองค์ประกอบด้านศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวมีความสำคัญของ คะแนนน้อยที่สุด

12. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภท แก่ง หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยวโดยมีแก่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือนและมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินและนันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติโดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวหลัก ได้แก่ การล่องแก่ง การพายเรือ การพักผ่อนและการเดินป่า ซึ่งอาจเสริมกิจกรรมเพื่อการศึกษาธรรมชาติเข้าไปด้วย ได้แก่ การดูนกการสำรวจธรรมชาติ การศึกษาพันธุ์พืชต่างๆ เป็นต้น

การท่องเที่ยวในชุมชน (Community Based Tourism) หรือการท่องเที่ยวในชนบท (Rural Tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation Tourism) ที่มองเห็นว่าชุมชนหรือคนในท้องถิ่นเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นน้ำตก ภูเขา วัฒนธรรมท้องถิ่น และวิถีชีวิต ชุมชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากร เพื่อความยั่งยืนของชุมชน และส่งเสริมให้ท่องเที่ยวเป็นรายได้เสริมของชุมชนคือไม่ได้ทำท่องเที่ยวเป็นอาชีพหลัก นักท่องเที่ยวไม่มาคนในชุมชนก็ยังมีอาชีพและทำมาหา

กินตามปกติ แต่ครั้งนี้นักท่องเที่ยวหรือแขกมาเยี่ยมเยือนชุมชนก็สามารถต้อนรับและให้บริการแก่แขกหรือนักท่องเที่ยวได้

ซึ่งชุมชนจะมีแนวคิดที่นักท่องเที่ยวเหล่านั้นเป็นแขกผู้มาพักที่บ้าน (Be a guest, not just a Tourist) ในปัจจุบันการท่องเที่ยวในชุมชนได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้น จากนักท่องเที่ยวกลุ่มหลัก (Main Stream) ทั้งในและต่างประเทศ โดยมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่พาสัมผัสวิถีชีวิตชนบทไทย (Home Stay & Village Visit) ถือเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่สำคัญ

2.5 ข้อมูลพื้นฐานและแหล่งท่องเที่ยวของตำบลท่าอุแท อำเภอกาญจนดิษฐ์ ประวัติความเป็นมา

ตำบลท่าอุแทเป็นตำบลที่มีประวัติความเป็นมาประมาณ 60 กว่าปีมาแล้ว เดิมชื่อตำบลท่าอุทัยสายเหตุที่ชื่อ ตำบลท่าอุทัย จากการบอกเล่ากันเนื่องจากเป็นตำบลที่เห็นพระอาทิตย์ขึ้นเป็นแห่งแรก ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อตำบลท่าอุแทประมาณ 30 กว่าปีมาแล้ว

คำขวัญตำบลท่าอุแท

“แหล่งแร่มกมิของดีรอยพระบาท ประวัติศาสตร์ต้นน้ำใหญ่ ศูนย์วิจัยมีชื่อ ลำลือชลประทานตำนานกีฬาเด่น”

ที่ตั้ง อาณาเขต

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าอุแทเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 401 (สุราษฎร์ธานี – นครศรีธรรมราช) ตัดผ่านแนวกลางตำบลท่าอุแท ห่างจากที่ว่าการอำเภอกาญจนดิษฐ์ ประมาณ 20 กิโลเมตรและห่างจากเทศบาลเมืองสุราษฎร์ธานี ประมาณ 38 กม. ตามเส้นทางคมนาคม โดยมีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลท่าทองอำเภอกาญจนดิษฐ์ และตำบลชลคราม อำเภอดอนสัก

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลคลองสระตำบลปาร์บอน และตำบลกรูด อำเภอกาญจนดิษฐ์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลปากแพรก และตำบลไชยคราม อำเภอดอนสัก

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลพลายวาสและตำบลท่าทอง อำเภอกาญจนดิษฐ์

ขนาดพื้นที่ตำบล

ตำบลท่าอุแท มีเนื้อที่ประมาณ 169 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 105,625 ไร่

ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ตำบลท่าอุแทเป็นพื้นที่ราบสูงถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีความชัน 0 – 5 % ในบริเวณทั่วไปด้านตะวันตกค่อนข้างไปทางใต้ ด้านใต้ และด้านตะวันออกเฉียงใต้ของตำบล ซึ่งมีเนื้อที่ร้อยละ 40 ของตำบล เป็นลูกคลื่นลอนลาด มีความชัน 0 - 2 % พื้นที่บางส่วนเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และพื้นที่ไม่มีเอกสารสิทธิมีความอุดมสมบูรณ์

ด้านการเมืองการบริหาร

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าอุแท มี 13 หมู่บ้าน คณะผู้บริหาร 4 คน โดยแยกเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน รองนายก อบต. 2 คน และเลขานายก อบต. 1 คน และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสิ้น 26 คน

เขตการปกครององค์การบริหารส่วนตำบลท่าอุแทแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านดอนหลวง

หมู่ที่ 2 บ้านวัดประคู้

หมู่ที่ 3 บ้านมะขาม

หมู่ที่ 4 บ้านท่าแร่

หมู่ที่ 5 บ้านใน

หมู่ที่ 6 บ้านคลองนา

หมู่ที่ 7 บ้านเขาต่อ

หมู่ที่ 8 บ้านเขาหมอน

หมู่ที่ 9 บ้านกงหนิง

หมู่ที่ 10 บ้านศิลางาม

หมู่ที่ 11 บ้านห้างสูง

หมู่ที่ 12 บ้านช่องเนียง

หมู่ที่ 13 บ้านหัวเตย

สภาพทางเศรษฐกิจ

อาชีพ ประชากรส่วนใหญ่ในตำบลท่าอุแท ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลูกสัตว์และรับจ้างเป็นอาชีพหลัก ได้แก่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ประมง เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ โดยประชากรที่ทำการเกษตรมีถึงร้อยละ 70 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ส่วนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพรับจ้างค้าขาย รับราชการ มีเพียงร้อยละ 30 เท่านั้น

สภาพทางสังคม

การศึกษาในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าอุแท มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา (ป.1-ป.6) จำนวน 8 โรงเรียน คือ

1) โรงเรียนบ้านดอนหลวงตั้งอยู่หมู่ที่ 1 บ้านดอนหลวง มีจำนวนครู 7 คน ครูอัตราจ้าง 1 คน จำนวนนักเรียน 117 คน จำนวนห้องเรียน 8 ห้อง รวมอนุบาล

- 2) โรงเรียนบ้านวัดประคู้ ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 บ้านวัดประคู้ มีจำนวนครู 7 คน ครูอัตราจ้าง 1 คน จำนวน นักเรียน 99 คน จำนวนห้องเรียน 8 ห้อง รวมอนุบาล
- 3) โรงเรียนวัดบ้านในตั้งอยู่หมู่ที่ 5 บ้านใน มีจำนวนครู 14 คน พนักงานราชการ 1 คน จำนวนนักเรียน 203 คน จำนวนห้องเรียน 11 ห้อง รวมอนุบาล
- 4) โรงเรียนบ้านคลองนามิตรภาพที่ 201ตั้งอยู่หมู่ที่6 บ้านคลองนา มีจำนวนครู 11 คน ครูอัตราจ้าง 2 คนจำนวนนักเรียน 149 คน จำนวนห้องเรียน 11 ห้อง รวมอนุบาล
- 5) โรงเรียนบ้านวังทองสามัคคีตั้งอยู่หมู่ที่ 7 บ้านเขาต่อ มีจำนวนครู 4 คน ครูอัตราจ้าง 1 คน จำนวนนักเรียน 50 คน จำนวนห้องเรียน 8 ห้อง รวมอนุบาล
- 6) โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 88 ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 บ้านเขาหมอน มีจำนวนครู 9 คนครูอัตราจ้าง 3 คน จำนวนนักเรียน 207 คน จำนวนห้องเรียน 8 ห้อง รวมอนุบาล
- 7) โรงเรียนบ้านกงหนิง ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 บ้านกงหนิง มีจำนวนครู 5 คนครูอัตราจ้าง 1 คน จำนวนนักเรียน 63 คน จำนวนห้องเรียน 8 ห้อง รวมอนุบาล
- 8) โรงเรียนบ้านศิลางาม ตั้งอยู่หมู่ที่ 10 บ้านศิลางาม มีจำนวนครู 11 คนครูอัตราจ้าง 1 คน จำนวนนักเรียน 163 คน จำนวนห้องเรียน 11 ห้อง รวมอนุบาล

องค์กรศาสนา

ประชากรในตำบลท่าอุแท นับถือศาสนาพุทธ และได้ปฏิบัติตามวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีไทยโดยภายในตำบลมีวัดจำนวน 6 แห่งและสำนักสงฆ์ จำนวน 4 แห่งรวมองค์กรศาสนาทั้งหมด 10 แห่งดังนี้

วัด 6 แห่ง

1. วัดถ้ำธรรมอุทัยหมู่ที่ 1
2. วัดดอนหาร หมู่ที่ 1
3. วัดอุทยารามหมู่ที่ 2
4. วัดศรีวิจิษนารา หมู่ที่ 4
5. วัดบ้านในหมู่ที่ 5
6. วัดพระพุทธรบาท หมู่ที่ 7

สำนักสงฆ์ 4 แห่ง

1. สำนักสงฆ์ทุ่งกุฎี หมู่ที่ 3
2. สำนักสงฆ์ถ้ำปอน้ำทิพย์ หมู่ที่ 8
3. สำนักสงฆ์คลองควน หมู่ที่ 8
4. สำนักสงฆ์บ้านหน้าถ้ำหมู่ที่ 13

การสาธารณสุข

ตำบลท่าอุแทมีสถานีอนามัยประจำตำบล จำนวน 2 แห่ง คือ

สถานีอนามัยบ้านคอนหลวง หมู่ที่ 1 บ้านคอนหลวง และสถานีอนามัยตัวอย่าง (บ้าน
เขาหมอน) ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 บ้านเขาหมอน

ความปลอดภัยในทรัพย์สิน

ตำบลท่าอุแทมีที่พัคสายตรวจ 2 แห่ง คือ

ที่พัคสายตรวจบ้านคลองนาหมู่ที่ 6 บ้านคลองนา

ที่พัคสายตรวจหน้าทำการองค์การบริหารส่วนตำบลท่าอุแท หมู่ที่ 4 บ้านท่าแร่

ระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน

การคมนาคม

ถนนลาดยาง 6 สาย

1. สายพระพุทธรบาท – พอด (สาย 4177)
2. สายบ้านใน – กำสน (สาย 4010)
3. สายบ้านใน – บ้านในอ่าว
4. สายบ้านคลองนา – หัวsock (สาย 3202)
5. สายชลประทานท่าทอง
6. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 401(สุราษฎร์ธานี – นครศรีธรรมราช)

ถนนลาดยางในหมู่บ้าน จำนวน 7 สาย ดังนี้ หมู่ที่ 1 จำนวน 3 สาย, หมู่ที่ 3 จำนวน 1
สาย, หมู่ที่ 8 จำนวน 2 สาย และหมู่ที่ 10 จำนวน 1 สาย

ถนนลงหินผุ 78 สาย

การโทรคมนาคม

โทรศัพท์สาธารณะ 14 แห่ง

การไฟฟ้า

เขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าอุแทมีไฟฟ้าใช้ในครัวเรือนประมาณ 90 % โดยหมู่ที่ 4,
5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13 บางส่วนไม่มีไฟฟ้าใช้

แหล่งน้ำธรรมชาติ

ลำคลอง 3 สาย

ลำห้วย 5 สาย

บึง หนอง และอื่นๆ 3 แห่ง

แหล่งน้ำอื่น ๆ

ประปาหมู่บ้าน 25 แห่ง (ประปาภูเขา 3 แห่ง)

บ่อน้ำตื้น 300 แห่ง

บ่อโยก 8 แห่ง

ฝาย 7 แห่ง (ชำรุด 3 แห่ง)

คันกั้นน้ำ 5 แห่ง

สระน้ำ 4 แห่ง

ข้อมูลอื่น ๆ

ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าอุแทเป็นลักษณะเป็นภูเขา และป่า ประเภทป่าสงวน และป่าอนุรักษ์บ้านหน้าถ้ำ

กลุ่มองค์กรอื่นๆ (มวลชนจัดตั้ง)

ลูกเสือชาวบ้าน -สมาชิก อปพร.

ไทยอาสาป้องกันชาติ- กลุ่ม รสทป.

กลุ่มเกษตร – กลุ่มน้านมข้าวโพด

กลุ่มสตรีพัฒนา – กลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่

กลุ่มปฎิหมัก – กลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์

ตำรวจชุมชน

ประชากร

ประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าอุแท ข้อมูลณ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2555 ประชากรทั้งสิ้น 10,268 คน แยกเป็นชาย 5,091 คน หญิง 5,177 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 60 คน/ตารางกิโลเมตร จำนวนครัวเรือน 4,037 ครัวเรือน

ตารางที่ 2.1 จำนวนครัวเรือนและจำนวนประชากรแยกเป็นรายหมู่บ้าน ประจำปี พ.ศ.2555

ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร			จำนวนครัวเรือน
	ชาย	หญิง	รวม	
1.บ้านดอนหลวง	577	665	1,242	425
2.บ้านวัดประดู่	346	338	684	222
3.บ้านมะขาม	505	498	1,003	405
4.บ้านท่าแร่	322	335	657	346
5.บ้านโน	682	752	1,434	510
6.บ้านคลองนา	393	416	809	374
7.บ้านเขาต่อ	203	198	401	144
8.บ้านเขาหมอน	518	549	1,067	491
9.บ้านกงหนิง	533	502	1,035	378
10.บ้านสีलगาม	445	417	862	315
11.บ้านห้างสูง	199	186	385	139
12.บ้านช่องเนียง	178	163	341	123
13.บ้านหัวเตย	190	158	348	165
รวม	5,091	5,177	10,268	4,037

ที่มา: สำนักบริหารการทะเบียนกรมการปกครอง

ความหนาแน่น

ตำบลท่าอุแท ประกอบด้วยหมู่บ้าน 13 หมู่บ้าน ลักษณะการตั้งบ้านเรือนอยู่กันเป็นกลุ่ม และกระจายอยู่ในพื้นที่เกษตรกรรม มีความหนาแน่นเฉลี่ย 60/ตารางกิโลเมตร

แหล่งท่องเที่ยวในตำบลท่าอุแท

รอยพระพุทธรูป วัดพระพุทธรูปศรีสุราษฎร์ เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2519 มีพระพุทธรูปขึ้นไปพบรอยพระพุทธรูปในหินแท้อ (ไม่ใช่พระพุทธรูปจำลองประเภทที่ใครคนใดสร้างขึ้น) ชาวบ้านเรียกว่า พระพุทธรูปวัดเขาต่อตั้งอยู่บนเขาต่อ หมู่ที่ 7 ตำบลท่าอุแท อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นรอยพระพุทธรูปโบราณบนเขามีบันไดทางขึ้น 244 เป็นพระพุทธรูปที่มีลักษณะถูกต้องทุกประการ โดยหน่วยศิลปากรที่ 8 ได้สำรวจเมื่อ 17 สิงหาคม 2519 ขนาดกว้าง 47 เซนติเมตร ยาว 145 เซนติเมตร ลึก 80 เซนติเมตร กรมศิลปากรยืนยันมีลักษณะและขนาดใกล้เคียงกับจังหวัดสระบุรี พระพุทธรูปนี้จึงเป็นรอยพระพุทธรูปแห่งที่ 2 ที่ปรากฏขึ้นในประเทศไทย เมื่อทราบข่าวมหาชนทั้งในที่ใกล้และไกลได้ท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมแสวงบุญสักการะบูชา มากขึ้นเป็นลำดับ และมีประชาชนเข้าตั้งหลักแหล่งที่อยู่อาศัยโดยรอบ คณะกรรมการบำรุงรอยพระพุทธรูปซึ่งมี พระสุวิทย์ เขมาภิรต เป็นประธาน นอกจากใช้เวลาเพื่อพระพุทธรูปแล้ว ได้เข้าสำรวจเขาและถ้ำที่บ่อน้ำทิพย์ ซึ่งอยู่ห่างภูเขาพระพุทธรูป เพียง 4 ก.ม. ในถนนเส้นทางเดียวกัน ซึ่งนับว่าเป็นการพบถ้ำอีกสมัยหนึ่งนอกจากโบราณได้พบเห็นมาในสมัยป่าดงดิบหลายชั่วคน

สำนักสงฆ์ ถ้ำบ่อน้ำทิพย์ ตั้งอยู่ที่หมู่ 8 ตำบลท่าอุแท อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ถ้ำบ่อน้ำทิพย์อยู่ในภูเขาสูงแต่ถ้ำกว้างขวางสลักรูปซุ้มซัน ณ ถ้ำนี้ตั้งอยู่ที่ถ้ำถื่นที่ดังกล่าวข้างต้น มีเขตติดต่อกับตำบลท่าอุแทอำเภอเดียวกัน ในถ้ำถื่นที่บริเวณกว้างออกไปแห่งนี้เดิมเคยเป็นเมืองโบราณมาแล้วสมัยหนึ่ง ชื่อว่า “เมืองท่าทอง” ซึ่งปรากฏตามประวัติว่าโอรสของเจ้าเมืองนครศรีธรรมราชเป็นผู้สร้าง ต่อมาเมืองท่าทองนี้ถูกเคลื่อนย้ายกร้างมาหลายศตวรรษ บัดนี้ ชื่อตัวอำเภอกาญจนดิษฐ์ก็นำนามชื่อที่มีความหมายและแปลว่าท่าทองมาชื่อนั้นชื่อจันบัดนี้ประวัติถ้ำบ่อน้ำทิพย์ โดยพระสุวิทย์ เขมาภิรต เจ้าสำนัก สมัยก่อนนับจาก 10 ปีถอยหลังไป และนับแต่ได้กร้างมาหลายศตวรรษ ในช่วงนี้บริเวณถ้ำบ่อน้ำทิพย์และโดยรอบออกไปตกอยู่ในสภาพเป็นป่าดงดิบใหญ่ เป็นที่อยู่อาศัยของป่านานาชนิด เช่น ช้าง เสือ หมี ลิงค่าง บ่างชะนี เป็นต้น แต่ละปีมีชาวบ้านในเขต ตำบลท่าอุแท ท่าทอง พลายวาส ป่าร้อน กรูด เทียวล่าสัตว์หาของป่าผ่านมาในเขตป่าบ่อน้ำทิพย์ มาในลักษณะเงิบๆ หลายครั้งและหลายพวก มักได้ยินเสียงระฆังมหัศจรรย์ดังขึ้นเองจากในถ้ำ วันนั้นเขาเล่าว่ามักเป็นวันพระ 8 ค่ำ 15 ค่ำ และมีข่าวเล่าต่อๆ มาว่าบางคนเคยเข้าพบพระพุทธรูปในถ้ำ ครั้งหลังมาไม่พบ ข่าวทั้งหมดนี้เล่าลือกันมาหลายชั่วคน

ต่อมาเมื่อประมาณ 10 ปีมานี้ ประชาชนได้เคลื่อนย้ายเข้าไปตั้งทำมาหากินอยู่อาศัยในบริเวณนี้มากขึ้นทุกปี มีหลายครั้งและหลายคนที่เคยได้ประสบการณ์ได้ยินเสียงระฆังดังเองจากภายในถ้ำบ้าง บนยอดเขาบ้างและมักได้เห็นแสงสว่างลักษณะเป็นดวงกลมขนาดผลส้มโอลอยไปมาโชติช่วงกลางอากาศ จากเขาถ้ำบ่อน้ำทิพย์ผ่านเขาศิ่วไปเขาพระพุทธรูป บางครั้งจากพระพุท

บาท ผ่านศีรษะมาถ้ำบ่อน้ำทิพย์ อันนี้เกิดมีเสมอบ่อยครั้ง คนที่ได้เห็นบัดนี้ยังมีชีวิตอยู่ก็มี ดวงแสงสว่างดังกล่าวคืออะไรกันแน่ ยากแก่การที่จะรู้ได้ว่าเป็นอะไร เกิดจากอะไรเพื่อสิ่งใด ถ้าเราจะตีความเอาว่าเป็นดวงของผีพุ่งไต้ หรือเกิดจากการเสียดสีของอะไรก็ตาม แต่ทำไมจึงเกิดประจำบ่อยครั้ง ลอยไปมาในทิศทางเดียวกันมาหลายยุคหลายสมัย อันนี้น่าคิดน่ามหัศจรรย์ของถ้ำบ่อน้ำทิพย์และรอยพระพุทธรูปในหินแท่งๆ ที่บนเชิงเขาต่อ ที่จะได้กล่าวถึงต่อไปนี้

การพบถ้ำบ่อน้ำทิพย์ ข้าพเจ้า พระสุวิทย์ ผู้บันทึกประวัตินี้ ได้เข้าสำรวจถ้ำบ่อน้ำทิพย์แล้วเห็นว่า ทำเลสถานที่ก็ดี ธรรมชาติทั้งภายนอกภายในสวยงามสงบร่มเย็น ควรแก่ผู้ต้องการความสงบวิเวก หรือผู้มีรสนิยมในธรรมชาติ เช่นภายในถ้ำมีความกว้างขวางสลักรูปซุ้มซออนสวยงามมาก มีที่นั่งหินงอกหินย้อย เป็นคังสถูปรูปบัวคว่ำบัวหงายเป็นกลีบเป็นชั้นเป็นตรอกเป็นแคว มีสระน้ำลำธาร โดยเฉพาะมีบ่อน้ำชนิดที่เป็นหิน ขนาดกว้างประมาณ 1 เมตรเศษ โคนรอบแล้วลึก 8-10 เมตรโดยประมาณ บ่อนี้เองเรียกว่า“คือบ่อน้ำทิพย์” มีน้ำคิงขังใสสะอาดไม่เหือดแห้งทุกฤดูกาล และปัจจุบัน มีพระโกมินทร์ คุณวิโร เป็นเจ้าอาวาส

ป่าต้นน้ำคลองคราม ชุมชนบ้านหน้าถ้ำหมูที่ 13 เป็นหมู่บ้านที่โอบล้อมด้วยผืนป่าต้นน้ำคลองคราม วิถีชุมชนผูกพันกับผืนป่ามาแต่ครั้งบรรพบุรุษตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าชัยคราม – ป่าวัดประคู้ แปลงที่ 1 และมีพื้นที่บางส่วนอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกสี่ขีด มีอาณาเขตอยู่ในท้องที่ของอำเภอกาญจนดิษฐ์และอำเภอดอนสักจังหวัดสุราษฎร์ธานี และมีบางส่วนติดต่อกับพื้นที่ป่าในจังหวัดนครศรีธรรมราชผืนป่าดิบชื้นแห่งนี้เป็นป่าต้นน้ำคลองคราม ซึ่งเป็นลำน้ำสาขาของคลองท่าทองหนึ่งในแม่น้ำสายสำคัญของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ดินน้ำมาจากเขาคีโหมคไหลผ่านพื้นที่ 6 ตำบล ใน 2 อำเภอ ได้แก่ อำเภอกาญจนดิษฐ์และอำเภอดอนสักในอดีตป่าต้นน้ำคลองครามเป็นป่าดิบชื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรป่าไม้ และทรัพยากรสัตว์ป่าหลายประเภทเช่น เสือ ช้าง ลิง ป่ายังเป็นแหล่งของป่า เช่น น้ำผึ้งป่า หวาย สมุนไพรประมาณปี พ.ศ. 2490 หลวงสมุทรนำนักโทษเข้ามาทำเหมืองแร่บริเวณเขาขาด (เหนือพื้นที่ชุมชนบ้านหน้าถ้ำในปัจจุบัน) ต่อมาในปี พ.ศ.2512 มีราษฎรจากหลายพื้นที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานส่วนใหญ่มาจากจังหวัดนครศรีธรรมราช จนปัจจุบันมีประชากรอาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าประมาณ 1,500 ครอบครัว ประกอบด้วยชุมชนบ้านกรุงหรือหมูที่ 9 ชุมชนบ้านหัวเตยหมูที่ 13 ตำบลท่าอูแท อำเภอกาญจนดิษฐ์ ซึ่งประกอบด้วย 3 กลุ่มบ้าน ได้แก่บ้านหัวเตย บ้านหัวกรวดและบ้านหน้าถ้ำ ชุมชนบ้านคลองครามเหนือหมูที่ 11 ตำบลปากแพรก อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีคลองครามเป็นเส้นแบ่งเขตการปกครองราษฎรทั้ง 3 หมู่บ้าน ส่วนใหญ่อพยพมาจากจังหวัดนครศรีธรรมราช มีความสัมพันธ์ฉันท์เครือญาติหรือคนที่มาจากบ้านเดียวกันบ้านหน้าถ้ำราษฎรส่วนใหญ่อพยพมาจากอำเภอสีชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 เนื่องจากประสบปัญหาความเดือดร้อนเรื่องที่ดินทำกิน จึงเข้า

มานุกเบิกป่าเพื่อทำการเกษตร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสวนยางพาราและไร่กาแฟ บ้านหน้าถ้ำเป็นหมู่บ้านกลางป่าที่โดดเดี่ยวเพียงเส้นทางลูกรัง ซึ่งมีใช้การไม่ได้ในหน้าฝน และเพิ่งแยกจากหมู่ 9 เมื่อปี พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นปีที่เริ่มมีไฟฟ้าใช้ในหมู่บ้าน

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้ศึกษาได้นำผลงานวิจัยที่มี ผู้ทำการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

กนกพร แสงศรี(2553) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะปันหยี อำเภอเมือง จังหวัดพังงา พบว่า กลุ่มประชากรตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 360 คน พบว่า เป็น เพศหญิงร้อยละ 57.50 อายุ 31-40 ปี ร้อยละ 38.10 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 51.70 อาชีพเกษตรกร/ประมง ร้อยละ 34.30 รายได้ต่อเดือน 5,001-10,000 บาท ร้อยละ 63.90 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะปันหยี อำเภอเมือง จังหวัดพังงา ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะปันหยี อำเภอเมือง จังหวัดพังงา ด้านการร่วมคิดและตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการดำเนินการและด้านการติดตามและประเมินผล อยู่ในระดับน้อย ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ และอาชีพ ต่างกันการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะปันหยี อำเภอเมืองจังหวัดพังงา ไม่แตกต่างกัน ประชาชนที่มีระดับการศึกษาและรายได้ต่างกัน การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะปันหยี อำเภอเมืองจังหวัดพังงา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ประชาชนในตำบลเกาะปันหยี ที่มีระดับการศึกษาสูงและรายได้สูง เป็นกลุ่มที่มีโอกาสทางสังคมสูง ส่วนใหญ่จะประกอบ อาชีพนอกพื้นที่ทำให้มองเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลน้อยกว่าประชาชนในตำบลเกาะปันหยี ที่มีระดับการศึกษาน้อยและรายได้ต่ำ ส่วนประชาชนในตำบลเกาะปันหยีที่มีระดับการศึกษาน้อยและรายได้ต่ำ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอยู่ในพื้นที่ตลอดเวลา ทำให้มองเห็นปัญหาและมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล มากกว่าประชาชนที่มีการศึกษาระดับสูงและรายได้สูง

ชนาธิป สวัสดิ์ (2554) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการมีส่วนร่วมของแกนนำชุมชนในการบริหารการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า เกิดจากปริมาณนักท่องเที่ยวที่มีเพิ่มมากขึ้นและมีนักท่องเที่ยวจำนวนหนึ่งขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ส่งผลให้เกิดปัญหาในการทำลายทัศนียภาพ ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว

เนื่องจากประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมรวมทั้งประชาชนยังเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนร่วม เพราะหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเท่าที่ควรจึงส่งผลให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา และบ่อยๆ ทำลายความก้าวหน้าของการท่องเที่ยวในชุมชนในส่วนของความต้องการของชุมชนที่ได้จากการดำเนินการสนทนากลุ่มนั้น พบว่าแกนนำชุมชนมีความต้องการที่จะสร้างองค์กรที่เข้มแข็ง มีความร่วมมือกันและหน่วยงานภาครัฐ ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการและหลักการมีส่วนร่วมทั้งการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักทั่วถึง เพื่อจะได้พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืนต่อไป ผลการสร้างกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของแกนนำชุมชน โดยดำเนินการคัดเลือกตัวแทนแบบเจาะจงเข้าร่วมประชุมจำนวน 50 คน 1) สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมในการบริหารการจัดการการท่องเที่ยว 2) ด้านทักษะฝึกปฏิบัติการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3) ด้านเจตคติ ความตระหนักต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และในการประเมินกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของแกนนำชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ผลการทดสอบความรู้และเจตคติของแกนนำชุมชน หลังการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการสูงกว่าการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนความพึงพอใจของแกนนำชุมชนที่เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการปรากฏว่ามีความพึงพอใจต่อกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของแกนนำชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมาก

ฐานพัฒน์ ทิพย์บรรพต (2554) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชนของประชาชนตำบลตะปาน อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ชั้นที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมและความคิดเห็นในการวางแผนพัฒนาชุมชนของประชาชนจำนวน 300 คน พบว่าระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชนด้านร่วมคิดร่วมตัดสินใจในการพัฒนาในการวางแผนในระดับน้อย ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในการวางแผนในระดับน้อย ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษานี้ได้นำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชนของประชาชนตำบลตะปาน โดยใช้กระบวนการ AIC ชั้นที่ 2 การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชนของ

ผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยกระบวนการ AIC จำนวน 40 คน สรุปได้ว่าการเข้าร่วมของผู้เข้าปฏิบัติการครั้งนี้ได้เพิ่มทักษะและเจตคติที่ดีในการวางแผนพัฒนาชุมชน โดยการมีการแลกเปลี่ยนความรู้ ได้เรียนรู้กระบวนการในการวางแผนได้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ชุมชนร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมกำหนดแนวทางการวางแผนพัฒนาและจัดทำแผน โครงการต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ส่วนผลการประเมินการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชน โดยทดสอบความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชนและทดสอบเจตคติ ที่มีต่อกระบวนการวางแผนพัฒนาชุมชนและสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการทำแผนพัฒนาชุมชน พบว่าผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการมีความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชนเพิ่มขึ้นและมีเจตคติที่ดีต่อการวางแผนพัฒนาชุมชน ส่วนการสังเกตทักษะความสามารถในการปฏิบัติการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชน พบว่าผู้เข้าร่วมประชุมมีทักษะความสามารถในการปฏิบัติและทักษะการวางแผนในระดับที่มาก สำหรับข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้ หน่วยงานในชุมชนต่างๆ ความนำกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชน ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนแต่ละแห่งเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาและการจัดทำแผนชุมชนอย่างแท้จริง

เกศณี พรหมบุตร (2554) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตเทศบาลตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย พบว่าอยู่ในระดับปานกลางขณะเดียวกันประชาชนมีส่วนร่วมในระดับน้อย ด้านการให้ความรู้และอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว และด้านการศึกษารวบรวมข้อมูลและเตรียมพร้อมชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมค่อนข้างจำกัดเฉพาะการช่วยกันปรับภูมิทัศน์โอรอบแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการสนับสนุนงบประมาณ สำหรับการซ่อมแซม ดูแลแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบางส่วนเท่านั้น ปัญหาและอุปสรรคการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย พบว่าขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน ขาดการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ให้คนในชุมชน ตลอดจนเด็กและเยาวชนได้เรียนรู้และเข้าใจในการอนุรักษ์ ดูแลแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ในชุมชนที่ต่อเนื่อง แหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ในชุมชน ป้ายประชาสัมพันธ์ ที่จอดรถ ห้องน้ำสาธารณะไม่ได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้มีความสะอาดและเหมาะสม

พัชยา ศิลปะพรหมมาศ (2552) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของคณะกรรมการชุมชนเทศบาลตำบลคอนสัก

อำเภอคอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ผู้นำท้องถิ่นและประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจำกัด จากการขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการเข้ามีส่วนร่วมการอนุรักษ์ป่าชายเลนทั้งด้านลักษณะส่วนบุคคลภาวะความเป็นผู้นำ และพบว่ามีความต้องการในการฝึกอบรมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ของคณะกรรมการชุมชนเทศบาลตำบลคอนสัก เรื่องป่าชายเลนสูงสุด รองลงมาบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชน การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนและโครงสร้างอำนาจหน้าที่ของเทศบาลตำบลในระดับมาก ตามลำดับ ผลการตรวจสอบโครงการร่างหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า มีความเหมาะสม และสอดคล้องในระดับมากถึงมากที่สุด และการประเมินผลการใช้หลักสูตรฯ โดยการทดลองใช้การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 33 คน พบว่าหลังปฏิบัติการฝึกอบรมคะแนนเฉลี่ยของระดับความรู้และ เจตคติสูงกว่าก่อนปฏิบัติการฝึกอบรมและมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติการฝึกทักษะพบว่าสามารถปฏิบัติได้ในระดับมาก

ศรายุทธ ดันเถียร (2551) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชนบ้านบางนายสังข์ ตำบลบางนายนายลี อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับต่ำทั้งการมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานสนับสนุนการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน และการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล สำหรับผลการพัฒนาและการประเมินการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชนพัฒนาโดยใช้กระบวนการ AIC และประเมินโดยการวัดความรู้และเจตคติ ก่อนและหลังประชุมเชิงปฏิบัติการ กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน พบว่า ผลการพัฒนาได้แผนปฏิบัติการอนุรักษ์ป่าชายเลน ซึ่งมี 9 โครงการ ได้แก่กิจกรรมที่ชุมชนสามารถทำได้เอง ประกอบด้วย 1)โครงการปลูกป่าชายเลนบริเวณพื้นที่เสื่อมโทรมและบริเวณดินเลนงอกใหม่ 2)โครงการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน 3)โครงการการเวทิวเสวนาย่อย เรื่องป่าชายเลนชุมชนเพื่อจัดทำแผนแม่บทการจัดการป่าชายเลนชุมชน สำหรับกิจกรรมที่ต้องขอรับการสนับสนุนองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย 1)โครงการณรงค์สร้างจิตสำนึกให้ชุมชน”รักษ์ป่าชายเลน” 2)โครงการทำแนวเขตพิทักษ์ป่าชายเลน และ 3)โครงการศึกษาดูงานการจัดการป่าชายเลนส่วนกิจกรรมที่ต้องขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น ประกอบด้วย 1)โครงการอบรมให้ความรู้แก่ประชาชน เยาวชน และนักเรียนเรื่องป่าชายเลน 2)โครงการอนุบาลและขยายพันธุ์สัตว์น้ำป่าชายเลน และ 3) โครงการสร้างศูนย์เรียนรู้ระบบนิเวศวิทยาป่าชายเลน ส่วนผลการประเมินการมีส่วนร่วม พบว่า ประชาชนที่เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ป่าชายเลน มีความรู้และเจตคติ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่สำคัญที่ระดับ 0.05

สุริย์ กลั่นประษา (2546) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในรายการวิทยุ อ.ส.ม.ท. เพื่อชุมชน ในเขตอำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร วัตถุประสงค์ เพื่อ

- 1) ศึกษาปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของสมาชิก อบต. ในรายการวิทยุ อ.ส.ม.ท. เพื่อชุมชน
- 2) สร้างรูปแบบพัฒนาการมีส่วนร่วมของสมาชิก อบต. ในรายการวิทยุ อ.ส.ม.ท. เพื่อชุมชน
- 3) เพื่อประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมของสมาชิก อบต. ในรายการวิทยุ อ.ส.ม.ท. เพื่อชุมชน ที่ได้พัฒนาขึ้น โดยมีขั้นตอนและผลการวิจัย ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาจากข้อมูลภาคสนามโดยการตอบแบบสัมภาษณ์สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผลการศึกษาพบว่าสมาชิก อบต.จบการศึกษาเฉลี่ยระดับมัธยมศึกษา ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายด้านสื่อมวลชน ความรู้เรื่องด้านการใช้สื่อ ความรู้ความเข้าใจและการใช้สื่อเพื่อการสื่อสารปัญหาของชุมชน รวมถึงขาดความตระหนักในการมีส่วนร่วมในรายการวิทยุ อ.ส.ม.ท. เพื่อชุมชน

ขั้นที่ 2 สร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลโดยนำข้อมูลจากการศึกษาในขั้นที่ 1 มากำหนดโครงร่างรูปแบบ ประกอบด้วยสภาพปัญหาและความจำเป็น จุดมุ่งหมายของโครงร่างรูปแบบ และองค์ประกอบของโครงการร่างรูปแบบ 4 ด้าน คือ 1) ความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายด้านสื่อมวลชน 2) ความรู้เรื่องการใช้สื่อและการใช้สื่อเพื่อการสื่อสารปัญหาของชุมชน 3) ความรู้เรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดรายการวิทยุเพื่อชุมชน 4) ความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการจัดรายการวิทยุเพื่อชุมชน นำโครงสร้างรูปแบบที่สร้างขึ้นไปให้ผู้รอบรู้เฉพาะทาง จำนวน 8 คน ตรวจสอบ พบว่าโครงสร้างมีความเหมาะสมในระดับมาก

ขั้นที่ 3 ปฏิบัติการทดลองใช้รูปแบบการมีส่วนร่วม จากการนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ เจตคติ ทักษะการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในรายการวิทยุ อ.ส.ม.ท. เพื่อชุมชน จำนวน 32 คน ระดับความรู้ความเข้าใจในเรื่องการมีส่วนร่วม เจตคติ และทักษะ ในการมีส่วนร่วมในรายการวิทยุ อ.ส.ม.ท. เพื่อชุมชน ของกลุ่มตัวอย่าง หลังการทดลองใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนการทดลองใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พยนต์ ไทยเกิด (2546) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาชุมชนเทศบาลบ้านเข็ญหวลานโดยเทคนิค A-I-C มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

สภาพการณ์ปัญหาอุปสรรคและความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาชุมชน เทศบาลบ้านเขี้ยวหลานและเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาชุมชน เทศบาลบ้านเขี้ยวหลานโดยเทคนิค A-I-C และประเมินความรู้ ทักษะการมีส่วนร่วม

ผลจากการศึกษาตามขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการณ์ ปัญหาอุปสรรค และความต้องการการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งข้อมูลที่เก็บจากประชากรที่เป็นผู้นำท้องถิ่นชุมชนเทศบาลบ้านเขี้ยวหลาน จำนวน 20 คน โดยการสนทนากลุ่ม 2 ครั้ง พบว่าการปกครองตามรูปแบบ สุนัขภิบาลและระบบบริหารจัดการส่วนท้องถิ่นจะเป็นระบบสั่งการจากบนลงล่าง ไม่เปิดโอกาสให้ราษฎรแสดงความคิดเห็น สมาชิกที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนไม่มีอิสระในการบริหารงานถูกครอบงำจากข้าราชการของรัฐ สมาชิกขาดความรู้และทักษะด้านการบริหารขาดภาวะความเป็นผู้นำ ทำเพื่อประโยชน์ของตนและพวกพ้อง หน่วยงานของรัฐขาดการประชาสัมพันธ์ข่าวสารไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเสนอข้อคิดเห็นในการพัฒนาชุมชน จากสภาพปัญหาดังกล่าวได้นำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการวางแผนแบบมีส่วนร่วมของประชาชนเทศบาลบ้านเขี้ยวหลาน โดยเทคนิค A-I-C

ขั้นตอนการประชุมปฏิบัติการเทคนิค A-I-C ได้กำหนดเป็นกระบวนการสำคัญ 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นตอนการสร้างความรู้ คือวิเคราะห์สถานการณ์ให้ทุกคนแสดงออกถึงความคิดเห็นและกำหนดอนาคตของงานหรือกิจกรรมที่จะทำโดยต้องให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ว่าต้องการชุมชนเทศบาลบ้านเขี้ยวหลานไปในทิศทางใด ซึ่งทำให้ทุกคนมองไกลมองกว้างและสร้างสรรค์ 2) ขั้นตอนการกำหนดวิธีการหรือยุทธศาสตร์ที่จะทำให้บรรลุ “วิสัยทัศน์” ที่มาจากการใช้ความคิดวิธีริเริ่มสร้างสรรค์ของแต่ละคนมากำหนดวิธีการสำคัญและ 3) ขั้นตอนการสร้างแนวปฏิบัติ คือ การนำเอาวิธีการสำคัญมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติอย่างละเอียดว่าจะทำอะไร มีหลักการอย่างไร มีเป้าหมายอย่างไร ใครรับผิดชอบเป็นหลัก ใครต้องให้ความร่วมมือ จะใช้งบประมาณเท่าใดจากของประชาชนชุมชนเทศบาลบ้านเขี้ยวหลานกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยการประเมินผลก่อนและหลังการประชุมปฏิบัติการด้านความรู้เรื่องการวางแผนแบบมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนเทศบาลบ้านเขี้ยวหลาน โดยเทคนิค A-I-C ในด้านเจตคติ เรื่องความรู้ความเข้าใจเรื่องการวางแผนแบบมีส่วนร่วม เรื่อง กระบวนการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม พบว่า ผู้เข้าประชุมปฏิบัติการมีความรู้และเจตคติเพิ่มขึ้นในระดับมาก สำหรับด้านทักษะในการปฏิบัติการวางแผนแบบมีเข้าประชุมส่วนมากมีทักษะเพิ่มขึ้นในระดับปานกลาง

ผลจากการพัฒนาการวางแผนแบบมีส่วนร่วมของประชาชนเทศบาลบ้านเขี้ยวหลาน โดยเทคนิค A-I-C ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติและทักษะการวางแผนแบบมีส่วนร่วมตามขั้นตอนเทคนิคกระบวนการ A-I-C มากขึ้น

ทองย่น บุตร โสภ (2547) ได้ทำการศึกษาเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาทำด่าน โสมสเดย์ ตำบลหินตั้ง อำเภอเมืองจังหวัดนครนายก พบว่าชุมชนมีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและมีปัจจัยภายในของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ได้แก่ การสร้างบรรยากาศให้เกิดความอบอุ่นแก่นักท่องเที่ยว การบริการ และ โปรแกรมการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน เนื่องจากการสร้างบรรยากาศให้เกิดความอบอุ่นทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกถึงความเป็นกันเองของเจ้าของบ้านไม่ได้รู้สึกว่าเป็นคนแปลกหน้าก่อให้เกิดความพึงพอใจ นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจที่ได้รับการบริการในด้านการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว การบริการขั้นพื้นฐาน ตลอดจนการอำนวยความสะดวกเป็นอย่างมาก และ โปรแกรมการท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจและเหมาะสมในเรื่องราคา และ สิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งปัจจัยทั้งสามส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

สุริย์ บุญญานุกงศ์ (2539) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว: ศึกษากรณีจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนได้เกิดขึ้นอย่างช้า ๆ ในช่วงเวลา 40 ปีที่ผ่านมา แต่ในช่วง 10 ปีมานี้เอง การท่องเที่ยวได้เป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนอย่างรวดเร็ว การพัฒนาด้านการคมนาคมการบริการสาธารณูปโภค และ สาธารณูปการต่าง ๆ รวมทั้งการบริการทางสังคมอื่น ๆ ได้รับการสนับสนุนมากขึ้น เพื่อให้สามารถรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม กิจกรรมการท่องเที่ยวได้ส่งผลทำให้เกิดการขยายตัวของชุมชนมากขึ้น มีการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรมเพิ่มขึ้น ประชากรในชุมชนที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเข้าไปมีรายได้เพิ่มขึ้น มีโอกาสและทางเลือกในการประกอบอาชีพและการศึกษาสูงขึ้น พร้อม ๆ กับค่าครองชีพที่ขยับตัวสูงขึ้น ขณะที่ชุมชนที่ไม่มีการท่องเที่ยวเข้าไปยังขาดโอกาสดังกล่าวอยู่มากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยว นอกจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพและเศรษฐกิจแล้ว ยังส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนอีกด้วย และการเปลี่ยนแปลงในส่วนนี้เป็นไปในทางลบมากกว่าทางบวก ซึ่งก็เป็นผลกระทบกลับมาสู่การขยายตัวของกิจกรรมการท่องเที่ยวด้วย เนื่องจากองค์ประกอบทางด้านสังคม วัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอน อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์ได้พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น มิได้เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นเพราะความอ่อนแอของวัฒนธรรมเองด้วย เนื่องจากประชากรในท้องถิ่นขาดความรู้ความเข้าใจ ถึงแก่นแท้ของวัฒนธรรม ประเพณีของตนเอง ทำให้ไม่สามารถต้านกระแสของวัฒนธรรมใหม่ ๆ ที่เข้ามาได้ แม้ว่าประชากรในจังหวัดแม่ฮ่องสอนจะมี

ความตระหนักดีถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชน แต่ทุกคนก็ยังคงต้องการที่จะให้กิจกรรมการ
ท่องเที่ยวดำเนินต่อไป

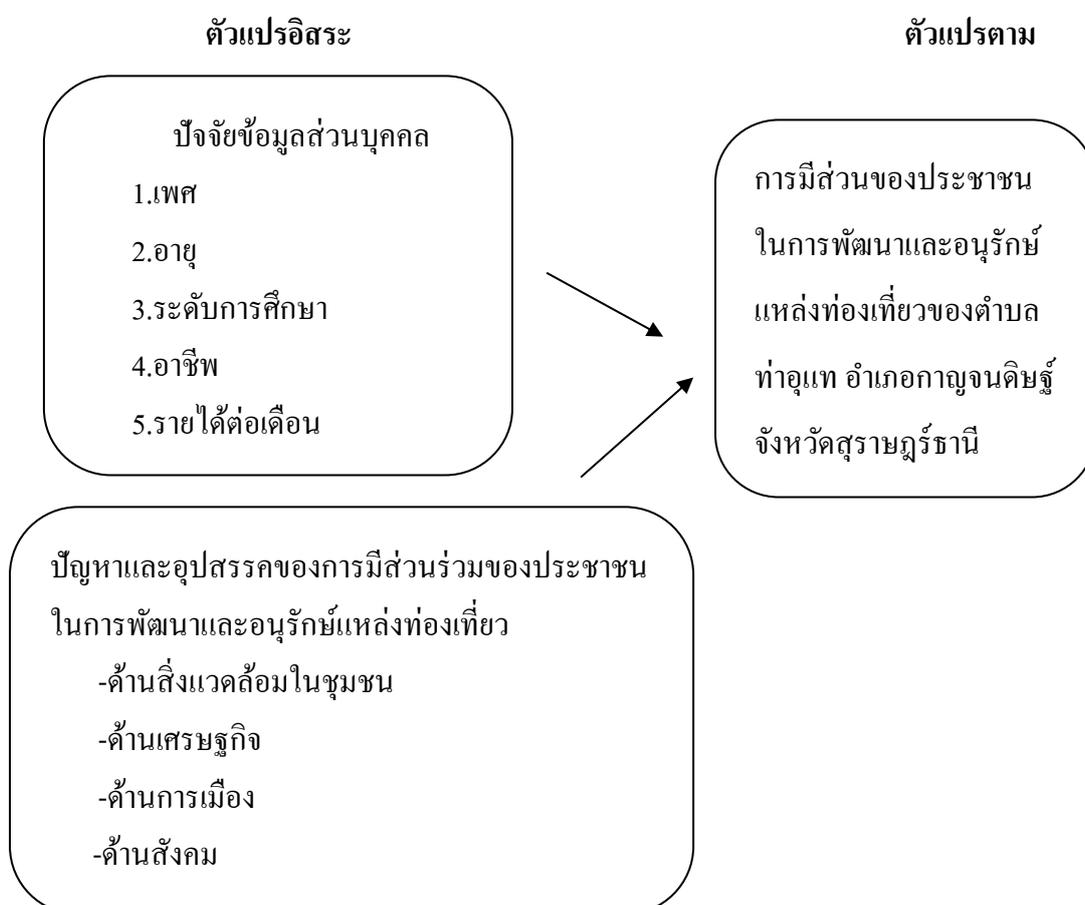
กษมา ประจง (2546) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชน:
กรณีศึกษาชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลยพบว่า ผลกระทบทาง
เศรษฐกิจด้านบวก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การสร้างงาน การยกมาตรฐาน
การครองชีพ และลดภาวะการว่างงานผลกระทบด้านลบทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ปัญหารายได้ไม่
แน่นอน ปัญหาค่าครองชีพปัญหาการแบ่งปันผลประโยชน์ และปัญหาการถือครองที่ดิน ผลกระทบ
ทางสังคมด้านบวก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงแบบแผนการประกอบอาชีพ การสร้างสรรคความเจริญ
ทางสังคม การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม การสร้างความสามัคคีในชุมชน การป้องกันการ
อพยพย้ายถิ่นของประชากร และการเสริมสร้างการศึกษา ผลกระทบทางสังคมด้านลบ ได้แก่ การ
เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยม ความไม่เป็นธรรมในสังคมอาชญากรรม และการขัดแย้งระหว่าง
นักท่องเที่ยวกับชุมชน ผลกระทบทางวัฒนธรรมด้านบวก ได้แก่ ความร่วมมือในการอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อม การส่งเสริมงานศิลปวัฒนธรรมและความกระตือรือร้นในการประกอบอาชีพ และ
ผลกระทบทางวัฒนธรรมด้านลบ ได้แก่ ค่านิยมในการครองชีพ การเปลี่ยนแปลงด้านความเชื่อ การ
แต่งกาย และภาษาผลกระทบทางด้านการเมืองด้านบวก ได้แก่ การจัดระเบียบสังคมของชุมชน
ความเข้าใจในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ความสามัคคี ความสำคัญทางการศึกษาและ
การตื่นตัวทางการเมืองท้องถิ่น ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมด้านบวก ได้แก่ การสร้างความตระหนัก
ถึงคุณค่าสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมคุณค่าของสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อม
ของชุมชน ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมด้านลบ ได้แก่ การทำลายทางชีวภาพ และการทำลายภูมิทัศน์
ของชุมชนความสัมพันธ์ระหว่างผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อด้านเศรษฐกิจ สังคมและ
วัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อม มีดังนี้ คือ ผลกระทบของการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการ
เปลี่ยนแปลงอาชีพ ประเพณี ภาษา ความหลากหลายทางชีวภาพ ป่าไม้ และภูมิทัศน์ของสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาการวิจัยที่เกี่ยวข้องการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเห็นได้ว่าระดับ
การศึกษาและรายได้ไม่ได้เป็นสิ่งสำคัญในการให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และยัง
พบว่าประชาชนในบางพื้นที่ยังแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม และบางพื้นที่ยัง
ขาดงบประมาณมาในการสนับสนุนในการพัฒนาในด้านต่างๆ ส่วนมากคนในท้องถิ่นยังขาดความรู้
ความเข้าใจในการอนุรักษ์ดูแลแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณและประวัติศาสตร์ของชุมชนที่ตนเอง
อาศัยอยู่และไม่มีการพัฒนาปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ และนอกจากนั้นไม่ได้เปิดโอกาสให้
ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นในด้านต่างๆเป็นการสั่งงานให้ทำมากกว่า และส่วนหนึ่งมาจาก
ความเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบันทำให้คนในท้องถิ่นขาดความรู้ความเข้าใจ

และไม่สามารถด้านกระแสทางวัฒนธรรมใหม่ๆที่เข้ามาได้ แต่บางพื้นที่จะพบว่า มีผลกระทบทั้งด้านบวกและผลกระทบด้านลบ เข้ามายังชุมชนท้องถิ่นทั้งด้านรายได้ ปัญหาด้านค่าครองชีพ การอพยพย้ายถิ่นของประชากร รวมทั้งด้านค่านิยม อาชญากรรม ความขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน แต่บางพื้นที่จะเห็นว่ามีการจัดการที่ดีการในด้านการให้ความร่วมมือของชุมชนและตัวนักท่องเที่ยว ทั้งสองฝ่ายได้รับประโยชน์ซึ่งกันละกัน กล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นทุกฝ่ายต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกันทั้งรัฐบาลเอง และเอกชน ต้องให้ความรู้แก่คนในท้องถิ่นในการพัฒนาให้ชุมชนเข้มแข็ง เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีกิจกรรมต่างๆและ โครงการต่างๆ ให้ประชาชนในชุมชนทำร่วมกัน มีความเข้าใจ มีความสนใจในการพัฒนาการแลกเปลี่ยน โดยที่มีประชาชนเป็นฐานสำคัญในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

2.7 กรอบแนวคิดงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้



ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดงานวิจัย